

*Hüseynov Səfər Məzahir oğlu,
doktorant,
İqtisadiyyat Nazirliyinin İqtisadi
İslahatlar Elmi-Tədqiqat İnstitutu,
E-mail: safarguseynov96@mail.ru,
safarhuseynov@outlook.com
© Hüseynov S.M., 2022*

UOT - 334

XÜSUSİ İQTİSADI ZONALARIN İQTİSADI İNKİŞAFA TƏSİRİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

X Ü L A S Ə

Tədqiqatın məqsədi - innovasiya infrastrukturunun elementlərindən olan Xüsusi İqtisadi Zonaların (XİZ) ölkənin iqtisadi inkişafında rolu və onun müsbət və mənfi cəhətlərini müəyyənləşdirməkdən ibarətdir.

Tədqiqatın metodologiyası - tədqiqat Dünya Bankı və onun nəzdində fəaliyyət göstərən qurumlar tərəfindən hazırlanan hesabatlar, tədqiqatçılar tərəfindən bu sahədə aparılmış tədqiqatların XİZ-in inkişaf istiqamətlərinə dair üsullara, metodlara və yanaşmalara uyğun aparılmışdır.

Tədqiqatın tətbiqi əhəmiyyəti - tədqiqat nəticələrindən, ölkənin inkişafına təkan vermək, xarici investisiyanın cəlb edilməsi, ölkədə müəyyən tənzimləmələr aparmaq məqsədilə istifadə edilə bilər.

Tədqiqatın nəticələri - ümumi şəkildə demək olar ki, XİZ-in yaradılması ölkənin rifahını yüksəltmək məqsədi daşıyır. Təsis edilmiş məqsədlərdən, ölkənin infrastrukturundan, ölkənin siyasətindən və coğrafi mövqeyindən asılı olaraq XİZ-in yaradılması və onların sayının artırılması iqtisadi inkişafda əsas amillərdəndir.

Tədqiqat işinin orijinallığı və elmi yeniliyi - Xüsusi İqtisadi Zonaların yaradılmasının əhəmiyyəti, onların iqtisadiyyata təsiri Asiya ölkələrinin təcrübəsi əsasında araşdırılmışdır. Zonaların yaradılmasının müsbət və mənfi cəhətləri araşdırılmış, bu prosesdə qarşıya çıxan problemlər və onların həlli yolları analiz edilmişdir.

Açar sözlər: Xüsusi İqtisadi Zona, iqtisadi inkişaf, texnoloji inkişaf, tənzimləmə, güzəşt, məqsəd.

G İ R İ Ş

Dünyanın aparıcı ölkələrində sahibkarlığın inkişafının müxtəlif iqtisadi modelləri tətbiq edilir. Belə modellərdən biri də xüsusi iqtisadi zonlardır (XİZ). XİZ-lərin yaradılmasında məqsəd ölkə iqtisadiyyatının prioritet sahələrinin inkişafının sürətləndirilməsi, yerli və xarici investisiyaların cəlb edilməsinə daha əlverişli şəraitin yaradılması eləcə də yüksək texnoloji sahələrin inkişafının, rəqabətqabiliyyətli, səmərəli istehsal və xidmət sahələrinin təşkilinin dəstəklənməsidir.

Milli inkişaf strategiyası kimi Xüsusi İqtisadi Zonalar (XİZ) qlobal fenomenə çevrilmişdir. Bu gün 5400-ə yaxın XİZ var ki, onlardan 1000-dən çoxu son beş ildə yaradılıb. Ən

AUDIT 2022, 1 (35), səh.101-109.
AUDIT 2022, 1 (35), pp. 101-109.

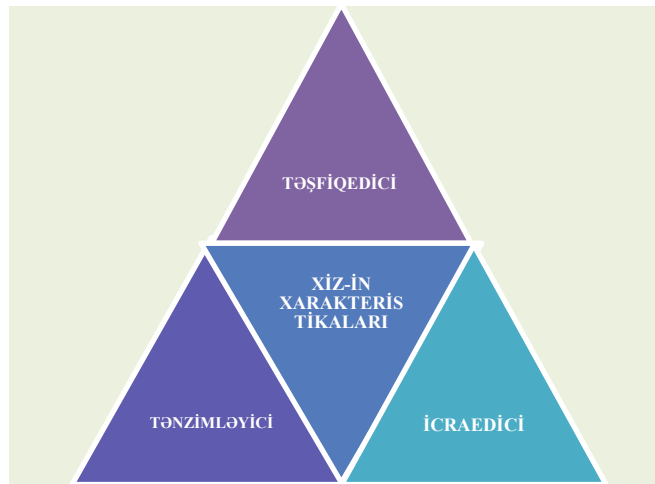
azı 500 və daha çox zona (cari ümumi ərazinin təxminən 10 faizi) son illərdə açılmışdır. (UNCTAD, 2019) XİZ-lər milli, regional və yerli iqtisadi inkişafın və global iqtisadi əlaqələrin asanlaşdırılmasında müxtəlif rol oynayır və bəziləri bunu etməkdə olduqca uğurludur. Lakin bəziləri (çox güman ki, əksəriyyəti) nəzərdə tutulan məqsədlərin bir hissəsinə nail ola bilmirlər.

Tədqiqatın əsas məzmunu

Xüsusi İqtisadi Zonalar və onların xarakteristikası: Xüsusi İqtisadi Zonalar, iqtisadi fəaliyyətə başqa cür nail olmaq mümkün olmayan birbaşa xarici investisiyaların cəlb edilməsi məqsədilə, yaşadığı yerləşdiyi ölkədən differensiallaşdırılmış tənzimləmə və idarəetməyə məruz qalan coğrafi cəhətdən ayrılmış ərazi kimi xarakterizə edilə bilər. XİZ-in çoxlu forması mövcuddur. Aşağıdakı diagramda onların xarakteristikaları verilmişdir.

Diagram 1.

XİZ-in xarakteristikaları

XİZ-in *təşfiqediciliyi* orada fəaliyyət göstərən şirkətlərə və ya şəxslərə birbaşa maliyyə imkanları təklif etməsi və sürətlə artan iqtisadi fəaliyyətlə şirkətləri və rezidentləri cəlb etməsi ilə xarakterizə olunur. Misal üçün:

- azaldılmış rüsumlar, rüsumlar və ya vergilər;
- mənfəətin repatriasiyası;
- güzəştlər və ya subsidiyalar;
- cəlbədicə investisiya və maliyyələşdirmə variantları.

Tənzimləyici xüsusiyyəti XİZ-də olanlar üçün təkmilləşdirilmiş tənzimləmə və idarəetmə təkliflərinin verilməsi, yaşamaq və iş görmək üçün əlverişli iş mühiti yaradılması ilə şərtlənir. Misal üçün:

- xüsusi tənzimləyici orqan;
- beynəlxalq standartlara əsaslanan normativ baza;
- tənzimləmə şəffaflığı və məqsəduyğunluğu;
- dövlət xidmətlərinin bir nöqtədə cəmlənməsi.

İcraedici xüsusiyyəti isə sənaye, ticarət və yaşayış əməliyyatları üçün infrastruktur və xidmətlərin göstərilməsi, sakinlərə yaxşılaşdırılmış, daha da inkişaf etdirilmiş həyat keyfiyyəti obyektləri təklif etməklə istedadlı insanların cəlb edilməsidir. Misal üçün:

– yüksək keyfiyyətli kommunikasiya infrastrukturunu və ixtisaslaşdırılmış laboratoriya sahəsi;
– yerli məsləhət, marketinq, şəbəkələşmə və kuryer xidmətləri;
– yaşıl sahələr, piyadalar üçün nəzərdə tutulmuş ərazilər və inteqrasiya olunmuş ictimai nəqliyyat.

XİZ-ların növləri: Ümumiyyətlə, XİZ ölkənin rifahını yüksəltmək məqsədi daşıyır. Təsis məqsədlərindən, ölkənin infrastrukturundan, ölkənin siyasətindən və coğrafi mövqeyindən asılı olaraq XİZ-in bir neçə forması mövcuddur. Keçmişdə XİZ əsasən hökumət tərəfindən yaradılıb və idarə olunurdu ki, bu da əksər hallarda uğursuzluqla nəticələnirdi. Buna görə də, bir sıra ölkələr özəl sektorlara XİZ-ə investisiya qoymaq və idarə etmək imkanı verməklə öz qaydalarında dəyişiklik edəblər. Bu gün XİZ-in 62%-i özəl sektorlar tərəfindən idarə olunur. Bunun bir hissəsi özəl sektorla hökumət arasında birgə idarəetmədir (Akinici, 2011)

XİZ-i Azad Ticarət Zonası, İxrac Emalı Zonası, Sənaye Zonası, Vahid Fabriklər, Azad Liman və İxtisaslaşdırılmış Zona daxil olmaqla 6 növə bölmək olar.

Cədvəl 1.

Xüsusi iqtisadi zonaların növləri

Zonaların növləri	Hədəf	Fiziki quruluşu	Yerləşmə	Uyğun fəaliyyətlər	Bazar	Nümunələr
Azad Ticarət Zonası	Ticarəti dəstəkləmək	<50 ha	Hava və ya dəniz limanı	Ticarət və ya ticarətlə bağlı fəaliyyətlər	Daxili, təkrar ixrac	Colon Azad Ticarət Zonası, Panama
Ənənəvi İxrac Emalı Zonası	İxrac	<100 ha	-	Manufaktura, digər proseslər	Əsasən ixrac	Kəraçi İEZ, Pakistan
Hibrid İEZ	İxrac	<100 ha	-	Manufaktura, digər proseslər	İxrac, daxili bazar	Lat Karabang Sənaye Bölgəsi, Tailand
Azad Liman	inteqrasiya olunmuş inkişaf	Size >100 km ²	-	Çoxistifadəli	Daxili və xarici bazar	Aqaba XİZ, İordaniya
Sənaye Zonası	Şəhərlərin canlandırılması	<50 ha	Problemləndirilmiş və şəhərlər	Çoxistifadəli	Daxili	Gücləndirmə Zonası, Çikaqo, ABŞ
Vahid Fabrik İEZ	İxrac	Fərdi müəssisələr üçün təyinat	Ölkə üzrə	Manufaktura, digər proseslər	İxrac bazarı	Mauritius Meksika, Madaqaskar

Azad Ticarət Zonası və ya digər adlarla desək məsələn, Xarici Ticarət Zonası, Azad Kommersiya Zonaları, Azad Ticarət və Anbar XİZ və s., XİZ-in ən geniş yayılmış növlərindən biridir. Bu, ticarət, daşıma, idxal və ixrac biznesi üçün zəruri imkanları təmin edən vergidən azad ərazidir. Belə bir ərazidə fəaliyyət göstərməklə tariflər, əmək və ətraf mühitlə bağlı

qaydalar və qanunlar azad edilə, azaldıla və ya daha az nəzarət edilə bilər.¹

İxrac-İstehsal Zonası İxrac emalı zonaları, istehsal üçün xüsusi təşviqlər və imkanlar təklif edən sənaye obyektləri və əsasən ixrac bazarlarına yönəlmiş əlaqəli fəaliyyətlər adətən iki formada olur. Ənənəvi İEZ modelində zona daxilindəki bütün sahə yalnız İEZ rejimi altında lisenziya almış ixracyönümlü müəssisələr üçündür. Hibrid İEZ-lər, əksinə, adətən, ixrac yönümlü, İEZ-də qeydiyyatdan keçmiş müəssisələr üçün ayrılmış, ixrac yönümlülü-yündən asılı olmayaraq, bütün sənaye sahələri üçün açıq olan ümumi zonaya və ayrıca İEZ sahəsinə bölünür. (The Multi-Donor Investment Climate Advisory Service Managed of The World Bank, 2008).

Sənaye Zonası vergi güzəştləri və maliyyə qrantları vasitəsilə çətin vəziyyətdə olan şə-hər və ya kənd ərazilərini canlandırmaq üçün nəzərdə tutulub. Əksər zonalar inkişaf etmiş ölkələrdə, məsələn, ABŞ, Fransa və Böyük Britaniyadadır, baxmayaraq ki, Cənubi Afrika ox-şar mexanizm hazırlamışdır.

Vahid Fabrikləri İEZ sxemləri yerləşdiyi yerdən asılı olmayaraq, ayrı-ayrı müəssisələrə stimül verir; Fabriklər təşviq və imtiyazlar almaq üçün müəyyən edilmiş zona daxilində yer-ləşməli deyil. Yalnız bir fabrik sxeminə arxalanan ölkələrin aparıcı nümunələrinə Mavrikiy, Madaqaskar, Meksika və Fici daxildir; Kosta Rika, ABŞ və Şri-Lanka kimi digər ölkələr həm sənaye əmlakı tipli zonalara, həm də tək fabrik təyinatlarına icazə verir. (The Multi-Donor Investment Climate Advisory Service Managed of The World Bank, 2008).

Azad Limanlar, ümumiyyətlə, daha geniş anlayışdır və adətən daha böyük əraziləri əhatə edir. Azad Liman iqtisadi zonası mal/xidmət ticarəti ilə bağlı fəaliyyətlərin təşviqi üçün xarakterikdir. Bu fəaliyyətlər səyahət, turizm və pərakəndə satışdır. Bu zonada göstərilən müəssisələr tarifdən azaddır. Bununla belə, aksız və ya rüsum hələ də tətbiq edilir. Çindəki geniş miqyaslı sərbəst limanlar ənənəvi bir nümunədir. (The Multi-Donor Investment Climate Advisory Service Managed of The World Bank, 2008).

İxtisaslaşdırılmış Zonalara dünyanın bir çox ölkəsində rast gəlmək olar. Hər bir zona xüsusi məqsədlə yaradılmışdır. İxtisaslaşdırılmış Zonalara elm və texnologiya parkları, neft-kimya zonaları, logistika və anbar parkı, hava limanlarına əsaslanan iqtisadiyyatlar, turizm və rekreasiya zonaları, yenidənqurma imkanları zonası, çoxməhsullu xüsusi iqtisadi zonalar, qumar oyunları zonaları və s. daxildir (Farole, 2008).

XİZ-in faydaları və təşviq edici xüsusiyyətləri: XİZ-in yaradılması əsasən xarici ölkələr-dən investisiyaların cəlb edilməsi ilə ölkələrin inkişafını gücləndirmək məqsədi daşıyır. XİZ ölkələrin iqtisadiyyatını və məşğulluq səviyyəsini stimullaşdıran önəmli amillərdən biridir. (Johannesburg, 2012) O həmçinin infrastrukturun genişləndirilməsi, valyuta mübadiləsi, tex-noloji inkişaf və s. üçün də imkanlar yaradır (The World Bank, 2012). İntestisiyanın cəlb edilməsinin aşağıdakı motivləri vardır:

- maliyyə və vergi güzəştləri kimi gəlir vergisindən azad olma və idxal malları üçün rüsumsuz vergi;
- xarici vətəndaşlar üçün xüsusi yaşayış vizası və iş icazəsi;
- ölkə ilə əməliyyatlar üçün xüsusi tənzimləmə;
- ətraf mühitin qorunması;
- xüsusi qanun və tənzimləmə.

¹ <https://www.precisionsoftware.com/foreign-trade-zone>

XİZ-in missiyası və hədəfləri: XİZ-lərin uğurla həyata keçirilməsi üçün ən çox müzakirə edilən və vurğulanan məqamlar hər bir XİZ üçün baxış və məqsədə malik olmaq idi. Hər bir XİZ-in özünəməxsus xüsusiyyəti var və ona uyğun olaraq xüsusi diqqət tələb olunur, ona görə də hər bir zona ayrıca bir qurum kimi görünməlidir və siyasətin qurulmasından əvvəl onun üçün əsas məqsədin müəyyən edilməsi vacibdir. XİZ-in sənayelər üçün dəyişdiricis olacağını deyə bilmərik, hökumət nəzərə almalıdır ki, XİZ-lərin düzgün siyasətin qurulması üçün müəyyən bir baxışı/missiyası olmalıdır. “Hökumət XİZ-dan nə istəyir?” sualına cavab tapmaq lazımdır.

Başqa bir nöqtəyi-nəzər ondan ibarətdir ki, bütün məqsədlər bir-biri ilə əlaqəlidir və sadəcə olaraq fərqli məqsədlərin olduğunu demək olmaz. Məsələn, bütün məqsədlər, tutaq ki, iş yerlərinin yaradılması, ixracın təşviqi, ÜDM-in artırılması və s. bir-biri ilə əlaqəlidir və bunların heç birinə digərlərinə məhəl qoymamaqla nail olmaq mümkün deyil – buna görə də hansı məqsədin olmasından asılı olmayaraq, hamısı bir məqsədə xidmət edir”.

XİZ-in iqtisadiyyatda rolu və Asiya ölkələrinin təcrübəsi: Son 200 il ölkələrin sənayeləşməyə diqqət yetirdiyi və iqtisadi müstəqillik əldə etməyə çalışdığı bir dövrdür. Yalnız bir neçə ölkə resursları və bacarıqları sayəsində bundan faydalana bilsə də, digərləri xaricdəki biznesləri cəlb edərək bu işə qoşulmağa çalışıblar. 1900-cü illərdən başlayaraq bu sahədə nəzərəcarpacaq dəyişiklik müşahidə olunur və müxtəlif ölkələr iqtisadi artıma nail olmaq üçün müxtəlif yollardan istifadə edirdilər. Halbuki, 1950-ci ildən sonrakı dövrdə bir ölkənin sənayeləşmədən iqtisadi cəhətdən irəlilədiyi bir nümunə tapmaq olduqca çətindir (K.M. Murphy, 1989). İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə iqtisadiyyatın strukturunu aqrardan sənayeyə dəyişmək üçün 1950-60-cı illərdə iqtisadçılar inkişaf üçün ilk model kimi idxalı əvəzləməni tövsiyə edirdilər. Bir çox inkişaf etməkdə olan ölkələr (o cümlədən, Meksika, Braziliya, Argentina, Boliviya, Pakistan, Hindistan, Filippin, İndoneziya, Keniya və s.) bu strategiyanı qəbul etdilər. Eyni zamanda Sinqapur, Tayvan, Honq-Konq və Cənubi Koreya (hazırkı Asiya pələngləri) ixracyönümlü yanaşmanı mənimsəyən ölkələrdəndirlər (Edwards, 1993).

XİZ müxtəlif ölkələrdə müxtəlif üsullarla fəaliyyət göstərmişdir. Bu zonalar üçün ixrac emal zonası, azad ticarət zonası, sənaye parkları, iqtisadi və texnologiya-inkişaf zonaları, yüksək texnologiyalar zonaları, elm və texnologiyalar parkları, pulsuz portlar və s. xarakterikdir. Zaman keçdikcə bu zonalar dəyişikliyə məruz qalmış və onların yaradılmasının məqsədi zonaların yaradıldığı ölkələrin iqtisadi ehtiyaclarından asılı olaraq fərqli olmuşdur. Zonanın inkişaf məqsədləri KOM-un inkişafı, valyuta mübadiləsi, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, investisiya və ticarət, xarici valyuta yığımı sektorunun inkişafı, regional inkişaf, iş yerlərinin yaradılması, sənayeləşmə və yeni siyasət və yanaşmaların tətbiqi üçün təcrübə laboratoriyası kimi müxtəlif motivləri əhatə edir (Flynn, 2015) (COMCEC, October 2017).

XİZ-in fəaliyyəti təkcə ölkələr üzrə deyil, həm də zonadan zonaya dəyişir. Məsələn, Çindəki Shenzhen ən uğurlu zona olduğu halda, Haynan İqtisadi Zonası o qədər də uğurlu olmamışdır. Bundan başqa Hindistanda Quercat əyalətinin XİZ-in ixraca töhfəsi 33 faiz təşkil edir, Karnataka əyaləti isə öz XİZ-ləri vasitəsilə 1%-dən az gəlir gətirir (Cheesman, 2012). XİZ-in uğuru bu strateji diqqət, tənzimləyici baza, idarəetmə və dəyər təklifi kimi bir çox amillərdən asılıdır (UNCTAD, 2019). Hökumət tərəfindən tam dəstəklənən və milli inkişaf məqsədlərinə uyğun gələn bu XİZ-lərin güclü inkişafı halları mövcud olmadıqda, bütün amillər mövcud olsa da, zonanın uğur qazanmasını təmin etmək olmaz.

Zaman keçdikcə XİZ-in müxtəlif növləri yaranır və onların regionlar üzrə paylanması dəyişir. Yüksək gəlirli iqtisadiyyatlar texnoloji parklara və innovasiya rayonlarına, yuxarı-orta gəlirli iqtisadiyyatlar texnologiyaya əsaslanan zonalara (məsələn, yüksək texnologiyalar, biotexnologiyalar), orta gəlirli iqtisadiyyatlarda isə ixtisaslaşdırılmış zonalar (məsələn, avtomobil, elektronika) və aşağı gəlirli iqtisadiyyatlar istehsal sənayesini cəlb etməyə yönəlmiş çox fəaliyyət zonalarına malikdir (UNCTAD, 2019) (UNIDO, 2015). Cənubi Koreya, Tayvan və Çin kimi XİZ rejimini erkən tətbiq edən ölkələr zamanla milli rəqabət səviyyəsinin dəyişməsi ilə XİZ-in inkişaf pillələrini yüksəltmişlər. Bu zona proqramları, sonradan kapital və texnologiya tutumlu məhsullara, daha sonra transformasiyanın hər mərhələsində firmalara fiskal təşviqlər təqdim etməklə logistika yönümlü zonalara doğru yenidən qurulan əmək tutumlu istehsalla başlamışdır. 1990-cı illərin sonunda Tayvanda 9 XİZ var idi və bunların logistika sənayesinin gücləndirilməsində xüsusi önəmi vardır. 2005-ci ilə qədər Cənubi Koreyada 6 ənənəvi XİZ, dörd logistik yönümlü azad ticarət zonası var idi və XİZ-dən fərqli olaraq, məkanlarda əhatə olunmayan, bütün sənaye şəhərini əhatə edən azad iqtisadi zonalar konsepsiyasını təqdim edirdi (Aggarwal, 2012). Halbuki Shenzhendə AİZ-in ən uğurlu modelinə ev sahibliyi edən Çin öz XİZ vasitəsilə ixracının ÜDM-ə nisbətini 1979-cu ildəki 5%-dən (Wu, 2009) 2018-ci ildə 38,25%-ə yüksəldə bilmişdir. Çin həmçinin öz AİZ-ləri vasitəsilə yoxsulluq səviyyəsinə 1980-ci ildə 1,9 dollardan az qazanan əhalinin 90%-dən 2012-ci ilə qədər yalnız 6,5%-ə qədər kəskin şəkildə azalda bildi (Zilibotti, Oct. 2017.). Çin hazırda dünya üzrə XİZ-lərin yarısına ev sahibliyi edir.

Y E K U N

XİZ-lər bugünkü izdihamlı qlobal bazarda güclü inkişaf strategiyası olaraq qalır, lakin belə qlobal və bir-biri ilə əlaqəli bazarda onların uğuru bir sıra mühüm mülahizələrdən asılı olacaq: Harada yaradılmalı?, Necə idarə edilməli? və necə uğur qazanmalı?

Nəticə olaraq, hər bir ölkənin XİZ-i eyni istiqamətə malikdir. Onun məqsədləri investisiyaları artırmaq, əməliyyat maneələrini azaltmaq və investorların işini asanlaşdırmaqdır. Beləliklə, 20-ci əsrin ortalarında inkişaf etməkdə olan ölkələr ölkənin inkişafı üçün həlledici strategiya kimi XİZ-in yaradılması siyasətindən istifadə etmişlər. Nəticə odur ki, bəzi ölkələr fayda əldə edir, lakin bəzi ölkələr XİZ-in yaradılmasından problemlər və çətinliklərlə üzləşirlər. Gələcəkdə XİZ yaratmaq istəyən ölkələr üçün XİZ-in bütün aspektlərini, eləcə də gələcəkdə ölkəni formalaşdırma biləcək XİZ-in təsirini başa düşmək lazımdır. Hər bir mühit və hər bir ölkə ilə bağlı olan uğur amilləri də diqqətlə araşdırılmalı və müəyyən edilməlidir.

Bəzən elə gəlir ki, xüsusi iqtisadi zonanın yaradılması imkanları bütün regionların iqtisadi cəhətdən geridə qalma problemlərini həll edir. Nə qədər ki, mövcud XİZ-lərin əksəriyyəti hələ də fəaliyyət göstərmir, ev sahibi ölkə üçün regionun iqtisadiyyatını inkişaf etdirmək asan olmayacaqdır. Xüsusi iqtisadi zonanın yaradılması iqtisadi cəhətdən geri qalmış regionlarla nə etməli olduğunu nəzərdən keçirərkən onun tez-tez qeyd olunan alternativ olduğundan, düşünmək olar ki, XİZ dərin iqtisadi çətinlikləri və balans fərqi həll etmək üçün deyil, həm də iki Biznes Mərkəzi ilə ölkənin qalan hissəsi arasında daha çox iqtisadi bərabərlik tələb edən insanları razı salmaq üçün yalnız əhatə dairəsi üçün istifadə olunur.

Ümumi olaraq desək, XİZ ölkə iqtisadiyyatının davamlı inkişafının təmin edilməsində çox önəmli vasitədir. Bunun üçün hədəflər düzgün müəyyən edilməli və bu hədəflərə çatmaq üçün də düzgün metod və üsullardan istifadə edilməlidir.

Ədəbiyyat siyahısı:

1. UNCTAD, “World Investment Report - Special Economic Zones”, United Nations Publications Customer Service, CH-1211 Geneva 10 Switzerland, 2019.
2. G.F. a. G.Akinici, “Special Economic Zones: Progress, Emerging Challenges, and Future Directions, ”The International Bank for Reconstruction and Development”, The World Bank, Washington DC, 2011.
3. The Multi-Donor Investment Climate Advisory Service Managed of The World Bank, “Special Economic Zones”, The World Bank, 1818 H Street, NW Washington, 2008.
4. T. Farole, “Special Economic Zones: Performance, Lessons Learned, and Implications for Zone Development, ”The multi-donor investment climate advisory service managed(FIAS) by the International Finance Corporation(IFC) and supported by the MIGA and İBRD”, Washington DC, 2008.
5. Johannesburg, “Cape Town and Durban Special Economic Zones Policy & Bill”, Department of Trade & Industry, South African, Cape Town , 2012.
6. The World Bank, “Unlock Central American’s Export Potential: 4 Infrastructure for Unlocking exports: SEZs, Innovation and Quality System,” Finance and Private Sector Development Department Central America Country Management Unit Latin America and the Caribbean Region”, The World Bank, Geneva, Switzerland, 2012.
7. A. S. a. R. W. V. K. M. Murphy, “Industrialization and the Big Push”, *J.Polit Econ.*, vol. 97, no. 5, p. pp. 1003–1026, 1989.
8. S. Edwards, “Edwards1993 Openness and Growth.Pdf”, 1993.
9. T. Flynn, “Integrating Special Economic Zones into Economic Development Strategies”, 2015.
10. COMCEC, “Special Economic Zones in the OIC Region: Learning from Experience”, October 2017.
11. A. Cheesman, “Special Economic Zones & Development: Geography and Linkages in the”, *DPU Work. Pap no. 145*, p. pp. 1–42, 2012.
12. UNIDO, “Economic zones in the ASEAN”, 2015.
13. A. Aggarwal, “SEZ-led growth in Taiwan, Korea, and India implementing a successful”, *Asian Surv.*, vol. 52, no. 5, p. pp. 872–899, 2012.
14. J. Wu, “China’s transition to a market economy: How far across the river?”, in *Transition from Socialist to Market Economies: Comparison of European and Asian Experiences*, p. pp. 37–66, 2009.
15. F. Zilibotti, “Growing and Slowing Down Like China”, *J. Eur. Econ. Assoc.*, vol. 15, no. 5, p. PP 943–988, Oct. 2017.
16. QAD Precision (Precision Software), “Foreign Trade Zone”, Ireland, 2022.
17. The World Bank, “Export Processing Zones”, Policy and Research Series No. 20”, The World Bank, Washington, DC, 1992.

*Гусейнов Сафар Мазахир оглы,
докторант,
Институт Научных Исследований
Экономических Реформ
при Министерстве Экономики
Азербайджанской Республики
E-mail: safarguseynov96@mail.ru,
safarhuseynov@outlook.com
© Гусейнов С.М., 2022*

ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ ОСОБЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗОН НА ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ

РЕЗЮМЕ

Целью исследования является определение роли особых экономических зон (ОЭЗ) - одного из элементов инновационной инфраструктуры, в экономическом развитии страны, рассмотреть их плюсы и минусы.

Методология исследования - исследование было подготовлено в соответствии с отчетами, подготовленными Всемирным банком и его дочерними учреждениями, методами, приемами и подходами исследователей в этой области к направлениям развития ОЭЗ.

Практическая значимость исследования - результаты исследования могут быть использованы для стимулирования развития экономики страны, привлечения иностранных инвестиций, внесения определенных правил в стране.

Результаты исследования - в целом можно сказать, что создание ОЭЗ направлено на повышение благосостояния страны. В зависимости от поставленных целей, инфраструктуры страны, политики страны и географического положения создание и увеличение количества СЭЗ является ключевым фактором экономического развития.

Оригинальность и научная новизна исследования - на основе опыта азиатских стран изучено значение создания особых экономических зон, их влияние на экономику. Были изучены плюсы и минусы создания зон, проанализированы проблемы, возникающие в этом процессе, и пути их решения.

Ключевые слова: особая экономическая зона, экономическое развитие, технологическое развитие, регулирование, концессии, цель.

*Safar Mezhahir Huseynov,
PhD Student,
Institute for Scientific Research on
Economic Reforms under the
Ministry of Economy of the
Republic of Azerbaijan
E-mail: safarguseynov96@mail.ru,
E-mail: safarhuseynov@outlook.com
© S.M.Huseynov, 2022*

ASSESSMENT OF THE IMPACT OF SPECIAL ECONOMIC AREAS ON ECONOMIC DEVELOPMENT

ABSTRACT

The purpose of the research. One of the elements of the Innovation Infrastructure is to determine the role of Special Economic Zones (SEZs) in the economic development of the country and its pros and cons.

The methodology of the research. The research was conducted in accordance with the reports, prepared by the World Bank and its affiliates, and the methods, techniques and approaches of the researchers to the development of SEZs.

The practical importance of the research. The results of the study can be used to stimulate the development of the country, attract foreign investment and make certain adjustments in the country.

The results of the research. In general, it can be said that the establishment of the SEZ is aimed at improving the welfare of the country. Depending on the goals established, the country's infrastructure, the country's policy and geographical location, the establishment and increase of the number of SEZs is a key factor in economic development.

The originality and scientific novelty of the research. The importance of the creation of Special Economic Zones and their impact on the economy has been studied on the basis of the experience of Asian countries. The pros and cons of the creation of zones were studied, the problems encountered in this process and their solutions were analyzed.

Keywords: Special Economic Zone, economic development, technological development, regulation, concessions, goal.

*Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur:
31.01.2022
Təkrar işləməyə göndərilmişdir:
07.02.2022
Çapa qəbul olunmuşdur: 14.02.2022*

*Дата поступления статьи в редакцию: 31.01.2022
Отправлено на повторную обработку: 07.02.2022
Принято к печати: 14.02.2022*

*The date of the admission of the article to the editorial office: 31.01.2022
Send for reprocessing: 07.02.2022
Accepted for publication: 14.02.2022*